

Chci klid, něco co by mě uklidnilo
po té naší náhlé hádce se třesu,
mám vlhké dlaně. . . Jak tady

koktám v němčině, nespokojeně a nešikovně,
v konkrétním nadšení z abstraktního nábytku,
nového auta na dálnici; sloupy elektrického vedení na pochodu

ztracenými kouty Bayrisher Waldu. . .

Jednou jsem ti nechal na stole pár
nezahojených řádek od Josepha Rotha: „*Neměl jsem otce – tedy*

nikdy jsem ho nepoznal, ale Zipper otce měl.

Vždycky jsem mu to záviděl,

jako kdyby měl papouška nebo bernardýna.“

Najednou se divím, jaké jsem byl tenkrát dítě.

Pruh světla, který klouže po obrazovce

v zastaveném filmu. Rušivý a bevýznamný.

Pořád jsem něco jistil, s něčím nesouhlasil,

odmlouval a poučoval: „Proč mi dal Bůh hlas,“

ptal jsem se, „když stejně pořád posloucháš rádio?“

Prožil jsem dětství na útěku. Když

mi byli čtyři, otec mě honil kolem stolu,

upadl a zlomil si ruku, kterou na mě chtěl vztáhnout.

(ze sbírky *Acrimony*, Faber and Faber, 1986)

přeložila Michaela Hudecová

Věnováno Gertu Hofmannovi.

Zemřel 1.7.1993

Pootevřené okno, žaluzie na půl žerdi

slaměná hvězda se houpe v průvanu a můj otec

tu tentokrát není, ze svého šera,

zamračeně nevzhlíží na svět od svého rukopisu.

Voda v kuchyni slouží k oddělení

salátu k večeři od mušek, které v něm žily.

Hodiny na římse tikají z celého jejich křemíkového srdce, neutichající rádio

má ohnutou anténu od té doby, co ho jednou štouchla do oka.

Inkoust, propolis, jeho židle,

židle mé matky, bílý odpadkový koš

prázdný: záplava zmuchlaných papírů,

kapesníky s rudými skvrnami a pecky od broskví jsou ty tam.

Stále stejné knihy, jediné přírůstky, o které se sám postaral,

africká maska na dveřmi odhání zlé duchy,

na žánrové scénce ze 17. století: děti,

malí dospělí, téměř černí od vrstvy laku.

Venku, kde bývalo jezírko, je hromada kopřiv

hranice z bambusu, jeřabiny

už zrají a červenají

přestože

ti záhadní kosi jimi budou opovrhovat ještě měsíce.

(ze sbírky *Approximately Nowhere*, Faber and Faber, 1999)

přeložila Michaela Hudecová

Rozšířené vydání *PLAV!u* naleznete na adrese www.splav.cz.

PLAV!

PŘEKLADATELÉ LITERÁTI AUTOŘI VYKLADAČI

SOBOTA 15.5.2004

č. 18

Na Okoř? je cesta

Pokud vše dopadlo dle plánu, sešli jsme se zde, na hradě Okoři, po překonání nejrůznějších turistických příkoří u příležitosti květnového překladatelského večera. Sešli-li jsme se někde jinde, stalo se něco, co jsme nikdo nepředpokládal. Nic to však nemění na faktu, že tento večer bude zasvěcen překladům ruské prózy z hlavy Libora Dvořáka. Vzhledem k tomu, že toto číslo *Plav!u* jich bude také plné, dá se považovat za malou reklamu na připravovaný sborník povídek (tří) ruských spisovatelů, který by měl vyjít „bůhvídky“ v nakladatelství Argo.

Radim Kučera

A. P. Čechov: Pomsta

Lev Savvič Turmanov, tuctový měšťanosta s menším kapitálkem, mladou manželkou a solidní pleší, jednou hrál na rodinné oslavě svého přítele karty. Po jednom vskutku vydařeném štychu mu po těle až vyrazil pot, a tak si vzpomněl, že si už dlouho nedopřál vodku. Zvedl se a po špičkách opatrně prokličkoval mezi stoly, prošel salonem, kde tančila omladina (při této příležitosti se shovívavě usmál a otcovsky poplácal po rameni mladého neuduživého lékárníka), a pak vklouzl do malých dveří, které vedly do místnůstky s pohoštěním. Na kulatém stolku tu stály lahve a karafy s vodkou. . . Mezi dalšími laskominkami se tu na zpola snědených slanečcích zelenala mladá cibulka a petrželka. Lev Savvič si nalil, jemně zaševelil jen tak ve vzduchu prsty, jako by se chystal pronést menší projev, napil se, trpitelně sešklebil tvář, pak píchl vidličkou do slaneček, jenže vtom. . . Vtom se za zdí ozvaly nějaké hlasy.

„Snad, snad. . .“, zapitvořil se mladý ženský hlas. „Jenže kdy to bude?“

Vida, má žena, poznal ten hlas Lev Savvič. S kýmpak to asi mluví?

„Kdy si jen budeš přát, má vzácná přítelkyně. . .“, odpověděl za stěnou sytý a šfavnatý bas. „Dneska se mi to, pravda, nehodí, a zítra mám den taky hodně nabitý. . .“

Děgťarjov! poznal Turmanov podle basu jednoho ze svých přátel. Takže i ty, Brute?! Že by políčila i na tebe? Ženská jedna nenasytá, která si nedá pokoj a nedá pokoj! Ta taky bez flirtíku nevydrží ani den!

„Ano, zítra toho mám opravdu hodně,“ pokračoval bas. „Ale jestli chceš, tak mi zítra alespoň něco napiš. . . Abych byl rád a blažen. . . Jen bychom do té naší korespondence měli vnést nějaký řád. A vymyslet šikovný trik. Protože pošta moc spolehlivá není. Když napíšu já tobě, ten tvůj krocan se může dopisu zmocnit – a když ty mně, tak má drahá polovice dopis taky rozlepí, když zrovna nebudu doma.“

„A co navrhuješ?“

„No nějaký ten trik. Po služebnictvu bych taky nic neposílal, protože tvůj Sobakevič určitě služku i lokaje drží hodně zkrátka. . . Co dělá teď – hraje karty?“

„Jistě. A věčně prohrává, moula jeden!“

„Tak to bude mít štěstí v lásce!“ zasmál se Děgťarjov. „No prosím, už jsem to vymyslel. . . Zítřka přesně v šest večer půjdu cestou z kanceláře přes městský park, mám tam nějakou úřední schůzku. A ty, duše moje, bys do těch šesti měla rozhodně stihnout nechat mi psaníčko v mramorové váze, co stojí vedle altánu porostlého vínem. . .“

„Vím, co myslíš. . .“

„Bude to poetické, tajemné a nové. . . A ani tvůj pupkáč, ani ta moje putinka se nic nedovědí.“

Lev Savvič do sebe obrátil ještě jednu sklenku a vypravil se zpátky ke karetnímu stolku. Objev, který právě učinil, ho neohromil, ba ani nepřekvapil a už vůbec ho nerozhořčil. Doby, kdy trojčil, dělal scény, nadával a dokonce se pral, už dávno pominuly – mávl nad tím vším rukou a teď už se na romáanky své ženy díval s nadhledem. Stejně mu to ale celé bylo nepřijemné. Výrazy jako krocán, Sobakevič, pupkáč a podobně deptaly jeho sebevědomí.

To je ale kreatura, ten Děgťarjov! říkal si, jak si tak poznamenával jeden stých za druhým. Když ho potkáte na ulici, tak je roztomilost sama, cení to zuby a málem to člověka po bříšku hladí – a vida, co z něj najednou vypadne! Tváří v tvář je samé drahý příteli, ale po straně jsem pro něj krocán a pupkáč. . .

Čím víc se nořil do dalších a dalších karetních stýchů, tím byl pocit křivdy tíživější. . .

Cucák jeden. . .! uvažoval a popuzeně zlomil křidu. Takový kluk. . . Člověk se s ním prostě nechce špinit, jinak by mu ukázal Sobakeviče!

U večere už se na Děgťarjovův ksicht nemohl ani podívat; ten na něj přitom jako naschvál neustále dotíral s nějakými otázkami – zda dnes vyhrál, proč je tak smutný a tak dále a tak podobně. Dokonce měl jako dobrý známý tu drzost nahlas pokárat jeho ženu, že o zdraví svého manžela málo dbá. A manželka se jako by se nechumelilo zadívala na svého mužička mastnými očkami, vesele se smála a nevinně žvatlala, takže z nějaké nevěry by ji nemohl podezírat ani sám ďábel.

Když se vracel domů, připadal si Lev Savvič celý vztekly a nespokojený, docela jako by měl k večeri místo telecí pečeně starý škrpál. Kdoví, možná by se býval dokázal překonat a zapomenout, ale ženino švitoření a sladké úsměvy mu co chvíli připomněly toho krocana, pupkáče a starého housera. . .

Nafackovat bych mu měl, prevítovi, přemítal Turmanov. A pěkně na veřejnosti.

A dál se zabýval tím, jak vhodné by teď bylo Děgťarjova zmlátit, nebo ho v souboji odprásknout jako vrabčáka. . . nebo ho vyštouchat z místa, nebo mu do té mramorové vázy podstrčit něco nepřístojného a smradlavého, třeba chciplou krysou. . . Špatné by nebylo například ženin dopis ze skryše vzít a nahradit ho nějakými oplzlými veršičky s podpisem „tvá Mřenka“ – nebo tak něco. . .

Pak ještě dlouho přecházel po ložnici a opájel se tužbami a sny tohoto druhu. Pak se najednou zastavil a plácl se dlaní do čela.

„No bravo, už to mám!“ zvolal a spokojeností až zazářil. „To bude přesně ono! Přes-ně o-no!“

Když manželka usnula, posadil se ke stolu a po dlouhém přemítání napsal kostrbatým písmem a s mnoha vymyšlenými hrubkami dopis tohoto znění: „Kupci Dulinovovi. Mylostivý pane! Esli dneska dovečera 12. září do mramorové vázy, co stojí vměškým

„Co to má znamenat, ty pitomče – to jsi zatím ani neutřel prach?“

Ten, jehož jsem až doposud měl za hlavního agenta, s polekaným vyjeknutím vyskočil a popadl hadr na prach – prachovku. Vrchnostenský tón nově příchozího mladého muže mě přesvědčil, že co do činění s hlavním agentem mám až teď:

„Dobrý den,“ řekl jsem. „Jak se rače vynacházet, vašnosti?“ (Prostě světácká společenská přesně podle Serjoži Zelcera). „Děkuji za optání,“ odvětil ten mladý pán. „Vy jste naše nová síla? Ohó! Rád vás tu vidím!“

Také tentokrát jsme se přátelsky rozpovídali a vůbec jsme si nevšimli, že do kanceláře vstoupil pán středního věku, popadl mladého pána za rameno a ostře zaryčel na celé kolo: „Takhle vy připravujete registry, darmožroute jeden zatracená? Jestli mi tu budete lenošit, tak okamžitě letíte.“

Pán, jehož jsem považoval za hlavního agenta, zbledl, smutně sklonil hlavu a odloukal se ke svému stolu. Skutečný hlavní agent usedl do křesla, pohodlně se opřel a začal se mě veledůležitě vyptávat na můj talent a mé schopnosti.

Jsem já to ale troup, pomyslel jsem si, jak je možné, že jsem nepochopil hned, co jsou ti dva předchozí ptáčekové zač. Tohle je přece pan přednosta, jak má být. Na tom je to hned vidět!

Mezitím se v předsíni ozval nějaký vozka. „Podívejte se, co se tam děje!!“ požádal mě hlavní agent. Vyhlédl jsem ze dveří a uklidnil ho: „Nějaký pljugavý dědula si tam stahuje kabát!“

Pljugavý dědula vystoupil do kanceláře a zařval: „Je devět pryč a tady na práci ještě nikdo ani nesáh!! Panebože, skončí tohle někdy vůbec?!“ Předchozí velký šéf vyskočil ze svého křesla jako míč, kdežto mladý pán, označený jako lenoch, mi důvěrně pošeptal: „To se přikýblovat hlavní agent.“

Takhle tedy začínala moje služba.

Strávil jsem tam rok, a po celou tu dobu jsem naprosto ostudně nesahal Serjožovi Zelcerovi ani po kotníky. Ten mladý muž bral měsíčně 25 rublů, zatímco já sotva patnáct, a když jsem se konečně dosloužil těch pětadvaceti, on už bral čtyřicet. Nenáviděl jsem ho jako odporného, do voňava vymydleného pavouka. . .

V šestnácti letech jsem to ospalé špeditérství opustil a ze Sevastopolu odjel (ach ano, zapomněl jsem říct, že je to mé rodiště) na jakési černouhelné doly. Máloco mi tak nesvědčilo jako právě tohle místo, proto jsem se tam asi taky na radu svého v záležitostech všemožných malérů poučeného otce taky ocitl. . . Byl to ten nejzapadlejší a nejspínavější důl na světě. Mezi i podzimem a dalšími ročními obdobími byl rozdíl jen v tom, že na podzim jste do bahna zapadali po kolena, kdežto jindy o něco méně. Všichni obyvatelé těchto míst pili jako duhy, a já pil stejně zdatně jako jiní.

přeložil Libor Dvořák

Došlo poštou. . .

Do redakčního e-mailu dorazily následující překlady básní Michaela Hofmanna od Michaely Hudecové, studentky čtvrtého ročníku translologie.

Drobné změny

Teď už je to skoro ruka mého otce, ruka muže, která mi přikládá cigarety k ústům znečitlivělá kouřem, cibulí a kakaem.

tom všem jsem měl já sám. Můj otec byl kupec, mně nevěnoval ani tu nejmenší pozornost, protože měl až nad hlavu starostí a plánů, jak co nejrychleji zkrachovat. Byl to sen jeho života a je třeba odtať jemu polnuju spravedlivost – ten dobrý staroch dosáhl cíle svých tužeb naprosto bezukoriznennym obrazom. Učinil tak ve spolupráci s celou plejádou zlodějů, kteří jeho obchod okrádali, zákazníci, kteří si zboží brali plánovitě a výlučně na dluh a požárů, které zpopelnily to otcovo zboží, které nestačili rozchvátit zloději a zákazníci.

Zloději, požáry a zákazníci dlouhý čas stáli mezi mnou a otcem jako stěna a já bych býval zůstal negramotný, kdyby mým starším sestřám nepřišel do hlavy nový nápad, který sliboval plno nových pocitů: věnovat se mému vzdělávání. Zřejmě jsem pro ně byl věru lahůdkové sousto, protože se o pochybné potěšení ozářit můj líný mozek světlem poznání nejen hádaly, ale jednou se dokonce pustily do křížku a výsledek pranice, vykloubený palec, ani v nejmenším nezchladil pedagogický žár starší sestry Ljuby.

A takhle, na pozadí příbuzenské starostlivosti, ve stínu lásky, požárů, zlodějů a zákazníků – docházelo k mému růstu a rozvíjel se uvědomělý vztah ke všemu, co mě obklopovalo.

Když jsem oslavil patnácté narozeniny, otec, který se s lítostí rozžehnal se všemi zloději, zákazníky a požáry mi jednoho krásného dne řekl: „Měl bys jít do služby.“

„Ale to já neumím,“ zvolal jsem a přesně dle svého obyčeje volil takovou pozici, která by mi zaručovala naprostý a nikým a ničím nerušený klid.

„Nesmysl!“ namítl otec. „Serjoža Zelcer není o nic starší než ty, a už je ve službě!“

Tenhle Serjoža byl nestrašnější zlý sen mého mládí. Čistý a úpravný Němčourek ze sousedství mi od nejtělejšího věku byl dáván za příklad jako vzor vyrovnanosti, pracovitosti a pečlivosti.

„Jen se podívej na Serjožu,“ říkala teskně matka. „Ten chlapec je ve službě, vrchnost ho má ráda, umí promluvit, nenuceně se chovat ve společnosti, hraje na kytaru, zpívá. . . Kdežto ty?“

Vyveden těmito výtkami z míry jsem neprodleně přistupoval ke kytarě visící na zdi, hrábl jsem do strun a pronikavým hláskem jsem zavřeštěl jakousi píseň, kterou jsem vlastně neznal, snažil jsem se chovat „co nejnenuceněji“ a šoupal nohama po zdech, ale to všechno bylo stejně velice slabé a druhořadé. Serjoža pro mě zůstal nedosažitelný.

„Serjoža už je dávno ve službě, a ty pořád nic. . .“ vyčítal otec.

„A co když doma Serjoža žere žáby,“ namítl jsem po krátké úvaze. „To mi to nařídíte taky?“

„Nařídím, když toho bude zapotřebí,“ vybafl otec a praštil pěstí do stolu. „Aby to čert vzal! Však já už z tebe udělám štůčku hedvábí!“

Jako člověk s vybraným vkusem otec před všemi jinými textiliemi dával přednost hedvábí – jiný materiál mu proto v mém případě nepřipadal vhodný.

Vzpomínám si i na svůj první den v zaměstnání, které jsem si opatřil v jakémisi ospalém speditérství pro dopravu kladěj.

Dostavil jsem se tam snad už někdy v osm ráno a v kanceláři zastihl jediného živáčka ve vestě bez saka – velice přívětivého a skromného. To asi bude vrchní agent, řekl jsem si.

„Dobrý den!“ zvolal jsem a pevně mu sevřel ruku. „Tak jak se vede?“

„Ujde to. Ale posadte se, popovídáme si.“

Přátelsky jsme si zapálili a já zahájil diplomatickou debatu o své příští kariéře, v níž jsem vylíčil všechno podnogotnuju. Zcela nečekaně se však za námi ozval ostrý hlas:

parku v levo odbesýdky, nedáte vobálku zdvěstě rublama, budete zabyt a vaše galantěryje vilýtne dozduchu.“ Jakmile dopis dokončil, Lev Savvič si až nadskočil nadšením.

„To jsme to panečku vymysleli, co?!“ mumlal a spokojeně si mnul ruce. „A jak je to elegantní! Lepší pomstu by ani satanáš nespunktoval. Kupec je samo sebou strašpytel, a tak to hned ohlásí na policii, policie si před šestou sedne do křoví, a až si ten miláček pro dopis poleze, tak ho zhaftne! . . . Než se to všechno vysvětlí, pěkně si posedí a poskučí za katrem. . . Nádhera!“

Lev Savvič nalepil na dopis známku a sám ho odnesl do poštovní schránky. Usnul s tím nejblaženějším úsměvem, jakého byl schopen, a spal tak sladce, jako už dávno ne. Sotva se ráno vzbudil a vybavil si svůj úžasný nápad, potěšeně zabroukal a praradnou žínku dokonce pošimral po bradičce. Celou cestu do práce a pak i v kanceláři se neustále zubil a představoval si, jak se Děgfarjov vyděsí, až past sklapne. . .

Po páté hodině odpolední už to nevydržel a rozběhl se do městského parku, aby se na vlastní oči popásl na zoufalé situaci svého nepřítel.

Á, už je to tady! pomyslel si, když potkal strážníka.

Došel k altánu, ukryl se ve křoví a s pohledem lačně upřeným na mramorovou vázu čekal. Netrpělivostí a vzrušením se celý chvěl.

Přesně v šest se vynořil Děgfarjov. Jak se zdálo, mladý muž měl přímo báječnou náladu. Cyklindr si furiantsky posunul do týla a z vesty pod rozepnutým pláštěm jako by vykukovala rovnou jeho duše. Něco si pohvizdoval a kouřil doutník.

Teď ti ukážou krocana se Sobakevičem! pomyslel si zlomyslně Turmanov. Jen počkej!

Děgfarjov došel až k váze a líně v ní zašátral rukou. . . Lev Savvič se ve svém úkrytu přizvedl a doslova ho provrtával očima. . . Mladý muž vylovil z nádoby malou obálku, prohlédl si ji ze všech stran, pokrčil rameny, pak ji nerozhodně rozlepil, znovu pokrčil rameny a v jeho tváři se rozhostil dokonale nechápavý výraz; v obálce byly jen dva příjemně barevné papírky!

Děgfarjov si je dlouho prohlížel. Nakonec ještě jednou pokrčil rameny, strčil je do kapsy a řekl jen: „Mérci!“

To „mérci“ slyšel nešťastný Lev Savvič naprosto zřetelně. Celý večer pak prostál před Dulinovým krámkem, hrozil pěstí vývěsnímu štítu a rozhořčeně brumlal:

„Ty zzzzabělče! Hhhhokynáři! Ty nnnulo! Srrrrabe! Ty zzza-jičku ve svý jamce!“

přeložil Libor Dvořák

Michail Michailovič Zoščenko: Aristokratka

Něco vám řeknu, mládenci – já nemám rád baby, co nosej klobouček. Protože jakmile je ženská v kloboučku, nebo si dejme tomu navlíkne hedvábný punčošky, nebo chová v náručí malýho pejska, nebo má třeba zlatej zub – tak takováhle aristokratka pro mě není baba, ale vzduch.

To víte, svýho času jsem se o jednu takovou aristokratku samosebou zajímal. Tu a tam jsem si s ní jen tak vyšel, nebo do divadla. . . No a v tom divadle se to taky všechno seběhlo. Protože v divadle rozvinula svou ideologii takřkajíc v plným rozsahu.

Potkal jsem ji u nás v baráku. Na domovní schůzi. Koukám, že tam stojí ňáká frajle. Na nohou hedvábný punčošky a v hubě

zlacenej zub.

Odkud račte být, povídám, milá paninko? Z kterýho čísla?

Já prej jsem ze sedmičky.

Tak si to tam, povídám, pěkně užijte.

A v tu ránu se mi začala vopravdu děsně líbit. Já u ní byl pečenej vařenej. V tý sedmičce. Vobyčejně v nějaký čistě oficielní záležitosti. Dejme tomu – Jakkpak to máme s vodovodem a toaletou, občanko? Všechno v pořádku?

Jistě, vona na to, v pořádku.

A halí se do velkýho šátku a jinak ani muk. Jen po člověku očkama strhílí. A v hubě se jí třpytí ten zub. Asi tak po měsíci docházení si zvykla. I odpovídat začala podrobnějc. Třeba něco jako ten vodovod funguje normálně, děkuju vám, Grigoriji Ivanoviči.

Ale jak už jsem řek, u toho nezůstalo – začali jsme normálně chodit na procházky do ulic. Jakmile vyjdeme, hned mě žádá, abych jí nabídl rámě. Tak jí nabídnou rámě a vleču jí jako štiku vod vody. Moc milý mi to teda nebylo – co na to řeknou lidi, napadlo mě kolikrát.

No a vona mi nakonec jednou povídá:

Proč vy mě, povídá, věčně jen taháte po ulicích? Až se z toho člověku hlava točí. Snad byste mě taky jednou mohl vzít třeba do divadla, když už jste ten představitel moci.

To by povídám šlo.

A zrovna na druhý den jsme od domovní správy dostali lístky do opery. Jeden já, druhý, svůj, mi věnoval zámečník Vaska.

Jenže pak na ty lístky kouknu a vidím, že je každej jinam. Ten muj dolu do parteru, kdežto Vaskův až na nejhořejší galerii.

Tak jsme šli. V divadle se vona usadila na moje místo a já na Vaskovo. Teda řeknu vám, že z takový vejšky je vidět starou belu. Jedině že když jsem se naklonil přes klandr, tak jsem viděl ji. Taky bídně. Chvilí jsem se tam votravoval a pak jsem vyrazil dolů. Koukám, zrovna je přestávka.

Dobrý den, povídám.

Dobrý den.

Jeslipak jim tady, povídám, teče voda?

Prej nevím.

A rovnou do bufetu. Já za ní. A vona po tom bufetu chodí a kouká, co tam maj. Na jednom pultě vobjevila talíř. A na tom talíři dortíky.

Tak se nadmu jako páv, vinu se kolem ní jako nějak nedoraženej buržoust a navrhnú jí:

Pokud máte chuť na nějaký dortíček, tak si klidně dejte. Já to platím.

Prej mersí!

A najednou se takovým jakoby morálně zkaženým krokem vydá k tomu pultu – a už žere krémověj.

Přitom co já u sebe měl za prachy – škoda mluvit. Maximálně tak na tři kousky. Vona se cpe a já celej zničenej koukám rukou do kapsy, kolik tam tak může bejt. Jasně, pár drobásků.

Splivla krémověj a šup – už se žene po dalším. Já až vyhek, ale jinak ani slovo. Popad mě zkrátka takovej ten buržoazní stud. Kavalír, a von nemá málem ani findu.

Přeshlapuju kolem ní celej nesvuj a vona se jen chichotá a říká si vo komplimenty.

Tak jí povídám:

A neměli bysme si jít sednout každej na svý? Třeba už zvonili. . .

A vona jen:

Nene.

A bere si třetí kousek.

„No dobře,“ odušila vysíleně Maryskinová. „Ať mi to někdo naloží do drožky.“

„Nikifore! Naházej jí ty krámy do drožky!“

„Sbohem.“

„Ven!“

Maryskinová si přes kostým kupcové Polujanovové přetáhla vetčný, otahaný kabátek, šminky si rozmazala po tvářích, ve venkovních dveřích ještě klopýtla o práh a s neproniknutelným výrazem v obličejí divadlo opustila.

přeložil Libor Dvořák

Akradij Timofejevič Averčenko: Životopis

pozn.red.: Zařazením následujícího textu se nesnažíme v rámci chystaného sborníku klást zvláštní důraz na osobu Arkadije Averčenko. Text je jeho osobním životopisem.

Ještě patnáct minut před narozením jsem neměl potuchy, že přijdu na svět. Tuto jinak vlastně nicotnou poznámku činím proto, že bych rád o čtvrt hodiny předběhl všechny ostatní skvělé lidičky, jejichž život se s úmornou jednotvárností popisoval vždy právě až od narození. Takhle je to.

Když mě porodní bába donesla otcí, okem znalce si prohlédl, co celkově obnáším, a zvolal: „Vsadím se o zlatku, že je to kluk!“

I ty starej lišák, uškíbl jsem se v duchu, i tady zkrátka hraješ na tutovku. Touhle rozmluvou začínalo naše seznámení a pak i přátelství.

Z čiré skromnosti se ani nezmíním o faktu, že v den mého zrození vyzváněly zvony a odehrával se všeobecný lidový jásot. Zlí jazykové spojovali tento jásot s jakýmsi významným svátkem, který náhodou připadl na den mého příchodu na svět, ale já doposud nechápu, při čem tut ješčo kakoj-to prazdník?

Rozhlédl jsem se po okolí a rozhodl se, že ze všeho nejdřív musím vyrůst. Činil jsem to s takovou vehemencí, až jsem si jednou v osmi letech povšiml, jak mě otec bere za ruku. Za zmíněnou končetinu mě otec nejednou bral i předtím, ale předchozí pokusy nebyly ničím víc než reálnými symptomy otcovské lásky. V tomto případě i ovšem kromě toho narazil na svou i mou hlavu také klobouk a vyrazili jsme na ulici.

„Kam nás to vlastně čerti nesou?“ otázal jsem se přímočarostí sobě vlastní. „Musíš se učit.“

„To zrovna. Já se učit nechci.“

„Proč?“

Abych se ho zbavil, odsekl jsem, co mi zrovna slina na jazyk přinesla: „Protože jsem nemocnej.“

„A co tě bolí?“

Bleskově jsem v duchu probral všechny orgány a zvolil ten nejdůležitější: „Oči.“

„Dobrá. . . Tak půjdeme k doktorovi.“

Když jsem přišli do ordinace, vrazil jsem nejdřív do doktora, pak do jeho pacienta a nakonec jsem převrátil malý stolek.

„Ty opravdu nic nevidíš, chlapečku?“

„Nic,“ odpověděl jsem, ale konec fráze, kterou jsem pronesl je v duchu jsem raději polkl: „. . . dobrýho na tom učení nevidím.“

A vědami jsem se tudíž nezabýval.

Zvěst o tom, že jsem chlapec nemocný a chylýj, který ani do školy chodit nemůže, rostla a upevňovala se, a největší zásluhu na

„Uklidněte se!“ pokusila se ji zastavit Solncevová a bledou, děsem znetvořenou tvář otočila k publiku. „Promiňte, prosím. . . Musím jít za dalšími hosty.“

Maryskinová se chytila za hlavu.

„K dalším hostům?! Uvědomujete si, co jsou zač, ti vaši další hosté? Bídni příživníci a lháři! Agrippino Nikolajevno! Tady přímo před vašima očima trpí živý člověk, a vy byste ho vyměnila za nějaké ubožáky. . . Ach bože, jak nevýslovně je to těžké. . . Chochó! Všichni tu znají jen choť bohatého kupce Polujanova, ale její duši, její zlomené srdce nechce znát nikdo. . . Bože! Proč musím tolik zkoušet?!“

„Ona se zbláznila!“ řekl nahlas napověda, zavřel text a v zoufalství se propadl kamsi do podzemí.

„Já vím, že nejsem svatá!“ volala Maryskinová tentokrát už z forbíny. „Jsem žena a miluji! Atsi, že se vám to nelíbí! A víte koho?!“

Popadla Solncevovou za ruku, sešklebenou tvář přiblížila až k jejímu vyděšenému obličejí a s neobyčejně dramatickým patosem zasyčela:

„Miluji vašeho milence, na něhož tu čekáte. Je můj a já ho nikomu nedám. Víím, že vám psali o baronese – ale to je lež! To já ho miluji! Copak, madam, koušeme se do rtů? Chachá! Kupcová Polujanovová se nehodlá za nic stydět – tak je to! Mám milence, který se jmenuje Tichomyslin!“

„Okamžitě táhněte z toho jeviště!“ zařval ze zákulisí režisér.

Chce to ještě přitlačit na hysterii, pomyslela si Maryskinová. Jestli se člověk má na něčem udělat, tak je to hysterie.

Zakryla si obličej dlaněmi, zhroutila se na sofa a ramena se jí roztrásla. . . Pláč se mísil se smíchem a z úst odlétala úsečná slůvka:

„Atsi! At! Já vám ho. . . nedám. Ty. . . mi ho. . . nevezmeš. . . ty zmije!“

Diváci v hledišti ještě nikdy neměli příležitost vidět na scéně ubožejší a bezradnější herecké tváře, než právě v tomto okamžiku. Všichni tu byli tak zvyklí mluvit jen podle textů vážících kilo, půl kila či čtvrt kila, že nikdo z nich nepřipadl ani na ta neobyčejnější slova, jimiž by na hysterický záchvat dokázal reagovat.

A tak zatímco se kupcová Polujanovová zmlatala po jevišti, dva hosté v pozadí si prohlíželi obraz a vedli spolu tento nabířovaný dialog:

„Ta Solncevová si ale žije! . . . Má to tu velice elegantní!“

„Mezi lidmi se říká, že má něco s tím Tichomyslinem.“

„Prosím vás, a kdo to říká? Já nic takového neslyšel. . .“

Nikoho například nenapadlo ani podat plačící kupcové sklenici vody. A tak když se Maryskinová dosyta nasmála a naplakala, vstala, zapotácěla se a pokynula Solncevové na rozloučenou:

„Sbohem, ty trapná intrikánko! Teď už chápu, pročs mi nabízela čaj! Však jsem pootevřenými dveřmi zahlédla, jak mi tvůj kumpán sype do šálku nějaký bílý prášek! Chachá! Ale kupcová Polujanovová nit svého života přetne sama, vlastní rukou – pokud to uzná za vhodné! Vy, ubozí červi, na ni nestačíte! Navždy sbohem, vy banální manekýni, a ty buď taky sbohem, ubohý chichotavý Matadorove! Já odcházím! Odcházím tam – do sluncem prozářeného života!“

Maryskinová opustila scénu – a bouřlivé ovace se z poslední galerie postupně převálily dolů přes celý parter a utichly až ve shovívavém potlesku prvních řad. . .

Unavená a vyprázdněná Maryskinová prošla portálem, zabočila k šatnám a před nimi narazila na režiséra, který se hnal přímo k ní.

„Tady máš svoje věci, už jsme ti všechno sbalili. Gáže jsi měla dostat osmadvacet rublů. Bez pětadvaceti pokuty zbývají tři. Na!“

Teď už jsem teda nevydržel:

Nejní to moc, takhle na lačnej žaludek? Aby vám nebylo soufl.

A vona jen:

Kdepak, povidá, my sme takhle zvyklý.

A šahá po čtvrtým.

Což už na mě bylo moc:

Koukej to, povidám, okamžitě dát zpátky.

To se teda lekla. Votevřela hubu, a v tý se leskne zub.

Mně v tu chvíli jako by voprať pod vocas přišla. Stejně už je po procházkách, napadlo mě.

Povidám koukej to vrátit zpátky, nebo se neznám!

Poslechla. A já se ptám stánkaře:

Co jsme dlužný za ty tři dortíky?

Stánkař to na mě zkouší tak jako indiferentně a dělá blbýho:

Snad za čtyři, povidá, to byly čtyři kousky.

Cože, povidám, jaký čtyři?! Když ten čtvrtý je eště furt na talíři.

To prej teda není, protože na tom talíři sice leží, ale promáčknutej a nakousnutej.

Proboha povidám jakej nakousnutej? Nechte si toho fantazirování!

Jenže stánkař zase jen tak jako indiferentně komihá rukama před ksichem.

To už kolem samo sebou stojí plno lidí. Samý experti.

Jední tvrděj, že dortík je nakousnutej, kdežto jiný zase, že není.

Já zatím vobrátil kapsy naruby, takže se z nich vysypaly všelijaký krámy. Lidí se mi smějou, ale mně do smíchu není. Jelikož počítám peníze.

Když jsem dopočítal, zjistilo se, že na ty čtyři kousky sice s bídou, ale mám. Muj ty smutku, tak já se s ní dohadoval zbytečně!

Zapltil jsem. A povidám svý dámě:

Klidně si to dojezte, povidám, občanko. Už je to zaplacený.

Jenže dáma nic. A k dojídání se nemá.

A vtom se do toho začne montovat nějaký chlápek:

A prej já to dojim.

A dojed to, hajzl. Za mý prachy!

Tak jsme se zase posadili. A tu operu dokoukali. A domu. A doma mi povidá:

To od vás bylo dost ošklivé. Když nemáte peníze, tak si s dámou nikam nevyrážejte!

A já na to:

Štěstí není v penězích, občanko, že jsem tak smělej.

Takhle jsme se spolu rozešli.

Aristokratky se mi prostě nezamlouvaj.

přeložil Libor Dvořák

Akradij Timofejevič Averčenko: Zločin herečky Maryskinové

Když režisér začal rozdávat role, ze všeho nejdřív podal tlustý, masivní sešit hvězdě Ljubarské.

„Ohó!“ broukla hvězda. Pak režisér podal další, stejně objemný sešit prvnímu milovníkovi Podvečerovovi.

„Panebože!“ vydechl milovník s hrůzou v očích. „To má aspoň kilo. To nestihnu. Dejme tomu tak třičtvrté kila bych ještě zvládl, ale kilo se nenaučím.“

Ty jsi ale vrták! pomyslela si představitelka epizodních rolí Maryskinová.

„Tohle není role, to je bible!“ zaječela Ljubarská a galejnickým gestem naznačila, že její sešit s rolí se pomalu ani unést nedá.

A ty zase husa! napadlo znovu Maryskinovou. Kdybys nebyla nenažraná a aspoň deset stránek mi vytrhla – já už bych vám ukázala!

Další role dostali komická stará Kovriginová, starokomik Paprščin-Kavkazskij, druhý milovník Utlobokov a druhá hvězda Makdonaldová. Maryskinová s chutí polkla slinu a s potlačovaným vzlykem se otázala:

„A co já?“

„Ty dostaneš taky, zlatičko,“ usmál se na ni pan režisér. „Tady máš roličku jako víno!“

Mezi palcem a ukazovákem svíral jakýsi drobný cárek pomačkaného papíru.

„To je ta role?“

„Ano.“

„A kde je?“

„No na tom papírku.“

„Vždyť ji ani není vidět,“ vyhrkla dotčeně Maryskinová.

„Nevadí,“ povzdechl si režisér, „možná vypadá malá, ale poskytuje bohatý materiál pro rozsáhlou jevištní kreaci. Jen si to uvědom – jsi bohatá kupcová, přesně uprostřed druhého jednání.“

„A co říkám?“

„Poslouchej: . . . Mezi ostatními hosty přichází také kupcová Polujanová. Líbá se s hostitelkou. . . tedy s ní (ukazuje režisér na Ljubarskou). . . a říká: Konečně jsem se k vám jednou vypravila, milánkové. . . Solncevová: To jsem opravdu ráda, posadte se. – I to víte, že se posadím, a dokonce i čajík si dám. – To mi uděláte radost! Polujanová usedá a pije čaj.“

„A to je všechno?“ zeptala se zhnuseně Maryskinová. „Aspoň dvě stránky kdybyste mi dopřáli. . .“

„Ale zlatičko! Vždyť už jsem ti naznačil, kolik je tu prostoru pro hereckou akci! Všimni si třeba tady – čaj jí ještě nikdo nenabídl, ale ona už sama prohlašuje: Dám si čajík! To je přesně ono – temné království ducha ruského kupectva, jak je viděl Ostrovskij. Jí nestačí, že si sedne, ona si ještě dá čajík! Tomu říkám lidský typ! Vždyť je to život sám, jenom přenesený na divadelní jeviště! Dobře – kdyby jí třeba hostitelka navrhla: Napijte se čaje, paní Polujanová. Ale to ne! Cítíš tu neurvalost? Sednu si a dokonce čajík si dám! Panečku! A já bych potřeboval, a bys zdůraznila tu neurvalost!“

Maryskinová si s trpitelským výrazem ve tváři pročítla roli ještě jednou a podotkla:

„Já bych ale tu Polujanovou cítila jinak: Ta žena sice vyrostla v prostředí kupecké rodiny, ale sama směřuje ke světu, směřuje do jiného světa. . . Má své ideály, a miluje jednoho spisovatele, jenže manžel jí vytrvale drtí svou bytostnou zlobou a žárlivostí. A ona – jemná a citlivá – směřuje někam docela jinam. . .“

No dobře,“ přikývl lhostejně režisér. „Tak ať směřuje. To není důležité. Ty to musíš vědět líp. . .“

„Asi ji budu interpretovat jako exaltovanou, mírně hysterickou. . .“

„Jasně, interpretuj. Teď dál: Role sluhy Damiána. To je pro vás, Apollonove! Panská Kateřina – to bude pro Otroickou-Svobodovou. . .“

Maryskinová se zamyšleně stáhla do kouta. . .

. . . Začalo druhé jednání. Jeho děj se odehrával v salonu paní Solncevové (Ljubarská). Přicházejí hosté – starokomik Matadorov (Paprščin-Kavkazskij), s nímž paní domu udržuje nervózní konverzaci, protože netrpělivě čeká, až se objeví její milенец Tichomyšlin

(Podvečerov), který ji podvádí s baronesou. Očekává se scéna, překypující dramatickým napětím. Milenecký dialog proběhne v předí, zatímco hosté v hloubi jeviště tiše a klidně rozmlouvají a nemají ponětí, čemu jsou právě přítomni. . .

Když se opona zvedne, na jevišti je jen Solncevová. Chodí po scéně, lomí rukama, neustále pročítá jakýsi vzkaz a šeptá:

„Tomu nevěřím! Ten ničema!“

V tu chvíli do salonu vstupuje skupina hostů – Solncevová zaplaší z tváře zmučený výraz a pohostinně příchozí vítá.

Mlčícím hostům se jen pokloní, kupcovou Polujanovou (Maryskinovou) políbí na tvář a když se ozve napovědovo „Ach, to jste vy! . . . To je mi příjemné překvapení!“, paní domu se také zaraduje a pokorně opakuje:

„Ach, to jste vy! . . . To je mi příjemné překvapení!“

. . . Maryskinová se zahleděla kamsi do dále a teskně zašeptala:

„Konečně jsem se k vám vypravila, milánkové!“

„To jsem ráda,“ zaševelil přívětivě nápověda. „Posadte se prosím.“

Paní domu s nápovědou beze zbytku souhlasila:

„To jsem ráda! Velice ráda. Ale proč si nasednete? Posadte se.“

Maryskinová se hystericky zasmála a přebírajíc nervními prsty kapesník řekla: „Posadím, dokonce i šálek čaje si dám!“

Klesla na pohovku a cítila, jak ji bolestivě píchlo u srdce.

To je všechno. . . pomyslela si. Všechno! To je celá má role! A na jednu zručenou zadeklamovala: „Ano. . . dnes mě trýzní žízeň, už od samého rána. To nic, říkám si, až dojezu k Solncevům, něčeho se napiju.“

Solncevová na kupcovou nechápavě pohlédla.

„Buďte tak laskava,“ souhlasil uznalý nápověda.

„Ale prosím. Buďte tak laskava. . . Ráda vám nabídnou,“ začala přehánět Solncevová.

„Ano,“ přikývla Maryskinová. „Protože nic nehasí žízeň tak báječně, jako právě čaj. A přítom se říká, že v cizině si na něj zrovna nepotrpí.“

„Mlčte!“ zasyčel nápověda, jehož chování ke kupcové Polujanové se zásadně proměnilo. „Solncevová míří k dalším hostům.“

„A co že jste dnes tak nápadně bledá, moje milá?“ zeptala se jí zničehonic Maryskinová. „Že by nějaké nepřijemnosti?“

„A-ano. . .“, kuňkla Solncevová.

Po napovědově vlídnosti nezbylo ani stopy.

„Mlčte! Proč mluvíte text, který tam vůbec není, ženská zatracená?! Solncevová míří k dalším hostům. Miřte, Solncevová!“

Hlavní hrdinka, zírající na Maryskinovou s němým úžasem, zmobilizovala všechny své tvůrčí schopnosti a zaimprovizovala:

„Nezlobte se, ale musím uvítat i další hosty. Ten čaj dostanete za okamžik.“

„Však to uvítání ještě stihnete,“ zašeptala tragicky Maryskinová. „Ach, kdybyste jen věděla, dušinko. . . Kdybyste jen tušila, jak jsem nešťastná! Můj manžel je odporný živočich bez srdce a citu!“

Maryskinová si přiložila kapesníček k očím a hystericky zaječela: „Raději smrt, než život s takovým člověkem!“

„Tak budeš už tu hubu držet, krucifix!“ zašeptal energicky nápověda. „Nikolaj Alexejč ti napaří takovou pokutu, že se z toho nevzpamatuješ!“

„Já ale před sebou vidím jinou perspektivu!“ sepjala Maryskinová toužebně ruce. „Protože já směřuji ke světu. Chci se přihlásit do kursu. Ach, ty můj nešťastný ženský úděle! Kdo jen si tě vymyslel?!“